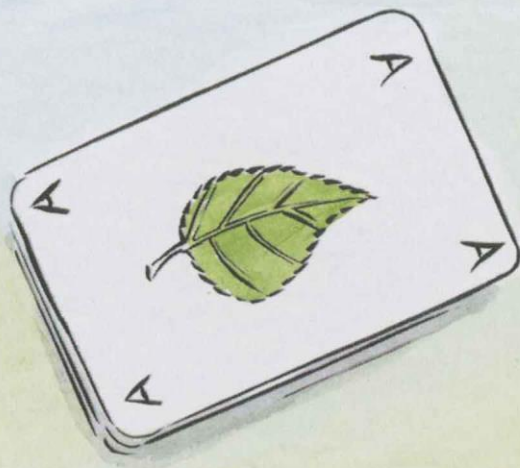

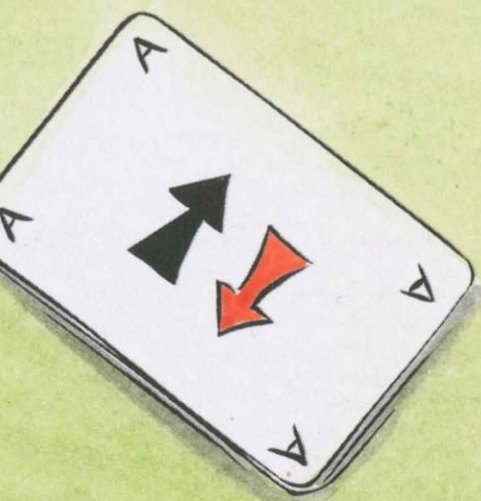

Vodnik interpretator

Doživetjem dediščine dajemo smisel

Thorsten Ludwig

Thorsten Ludwig

Vodnik interpretator

Doživetjem dediščine dajemo smisel

Bildungswerk
interpretation

Bildungswerk interpretation
Am Rasen 23
D-37214 Werleshausen
Tel. +49-(0)5542-505873
www.interp.de

Avtor:
Thorsten Ludwig

Izvirni naslov:
The Interpretive Guide – Sharing Heritage with People

Izdano v Nemčiji:
Bildungswerk interpretation, Werleshausen

Prva izdaja, 2014

Naslovnica in ilustracije: Philip Rutt

Prevod: Lenka Rojs

Citati iz literature so delo prevajalca in niso uradni prevodi
(razen Antoine de Saint-Exupéry, prevod Ivan Minatti).

6	O HeriQ
7	Uvod
8	Štirje asi
9	Interpretatorji spodbujajo skrbništvo nad dediščino
10	Interpretatorji spreminjajo pojave in objekte v doživetja
12	Interpretatorji spodbujajo ustvarjanje globljih povezav z dediščino
15	Interpretatorji nakažejo pot do različnih pomenov
18	Spreminjanje postavitev
19	Preudarna uporaba pripomočkov
20	Sprejemanje nepredvidljivih situacij
21	Premagovanje ovir
22	Širjenje obzorij
23	Poudarjamo pomen trajnosti
24	Povezovanje pojavov in objektov
25	Načrtovanje in pomnjenje zaporedij
26	Ocenjevanje interpretativnega sprehoda
27	Začetek in zaključek
28	Nadaljnji koraki
29	<u>Priloge</u>
30	Delovni list za interpretativni nastop
31	Vzorčni delovni list za interpretativni nastop
32	Ocenjevalni obrazec za interpretativni nastop

O HeriQ

HeriQ je projekt EU programa Leonardo za prenos inovacij. Temelji na predhodnem projektu TOPAS (Training of Protected Area Staff), katerega cilj je bil opredelitev značilnosti in standardov za interpretacijo dediščine v Evropi. V okviru projekta TOPAS je bil leta 2003 razvit pilotni program usposabljanja „Osnovna spretnost in znanja interpretacije“, ki se je v prihodnjih letih izvajal v okviru številnih tečajev za usposabljanje in certificiranje interpretatorjev.

Z namenom povezovanja interpretacije dediščine in učenja za trajnostni razvoj so se leta 2008 projektu TOPAS pridružile tri nemške organizacije ter se zavezale njegovim merilom in pristojnostim. Na podlagi tega je bil izdelan program ParcInterp, ki je bil priznan s strani UNESCO. Z namenom prenosa izkušenj iz programa ParcInterp v druge države EU, se je leta 2013 začel projekt HeriQ.

Projekt HeriQ se osredotoča na dva osnovna cilja:

- ⇒ spodbuditi interpretatorje, da delujejo kot organizatorji interpretacije, ki vzpostavljajo podporne mreže za interpretacijo dediščine in posledično trajnostni razvoj;
- ⇒ usposobiti in certificirati vodnike interpretatorje, ki bodo doživetjem dediščine dajali smisel in to delili z obiskovalci.

Priročnik pred vami je namenjen doseganju slednjega.

Partnerji projekta HeriQ so:

APARE – Association pour la Participation et l'Action Régionale, Francija
Bildungswerk interpretation, Nemčija
Heritage Interpretation Center, Bolgarija
Istituto Pangea Onlus, Italija
Mediterranean Centre for the Environment, Grčija
National Association for Small and Medium Business, Bolgarija

Evropska dediščina je izjemna: vse od templjev na jugu do fjordov na severu pa od ornitoloških rezervatov ob Donavi do skrivnostnih kamnitih krogov, ki gledajo na Atlantik. To je naša zapuščina. Govori o tem, od kod izviramo, in nam pomaga odkriti, kam gremo.

Veliko Evropejcev, ki opravljajo svoje delo kot zaposleni ali kot prostovoljci na zavarovanih območjih, na zgodovinskih najdiščih, v muzejih ali v živalskih in botaničnih vrtovih, si prizadeva za ohranjanje naravne in kulturne dediščine in širjenje zavesti o njenem pomenu ter išče boljše načine za upravljanje naše prihodnosti. Namen interpretacije dediščine je, da jih pri tem podpira. Interpretacija dediščine podpira našo pravico, da prevzemamo odgovornost za skupno dediščino in odkrivanje „pomena prostora“ na številnih pomembnih lokacijah evropskega kontinenta.

Interpretacija dediščine je tesno povezana z zgodovino narodnih parkov. Leta 1957 je izšlo temeljno delo novinarja Freemana Tildna z naslovom *Interpreting Our Heritage* (Interpretacija dediščine), namenjeno Ameriški službi narodnih parkov. Tilden je v tem delu kot prvi opredelil interpretacijo dediščine in njena osnovna načela. V Evropi od leta 2010 deluje samostojna organizacija, Evropsko združenje za interpretacijo dediščine (Interpret Europe), ki združuje tako poklicne interpretatorje, kot strokovnjake za interpretacijo, načrtovalce, predavatelje, kakor tudi tiste, ki se z interpretacijo ukvarjajo ljubiteljsko – toda na strokovnih temeljih kakovostne interpretacije.

Pri interpretaciji dediščine uporabljamo številne medije, vendar se za najboljši način vedno znova izkazuje osebni stik. Prav zaradi tega interpretativno vodenje igra pomembno vlogo. Ta priročnik je namenjen vodnikom interpretatorjem po vsej Evropi. Priročnik pomaga vodnikom interpretatorjem izboljšati znanja in veščine, tako da razvijejo štiri osnovne kvalitete interpretacije dediščine. Pri tem so jim v pomoč vaje iz priročnika, ki so jih preizkusili vodniki sami, kot tudi predlogi za samoocenjevanje ter kolegialni coaching.

Zasnove, ki so izpopolnjene v tem priročniku, so pomagali oblikovati vodniki na območjih naravne in kulturne dediščine (naravni parki, živalski vrtovi, botanični vrtovi, gradovi, zgodovinska mesta in muzeji) v različnih državah. Vsem se zahvaljujemo in upamo, da bodo zamisli dobro sprejete in se bodo v prihodnje nenehno izpopolnjevale.

*Interpretiral bom kamnine,
naučil se bom jezika poplav,
neviht in plazov.*

*Spoznal bom ledenike in pragozdove
ter se čim bolj poskusil
približati srcu sveta.*

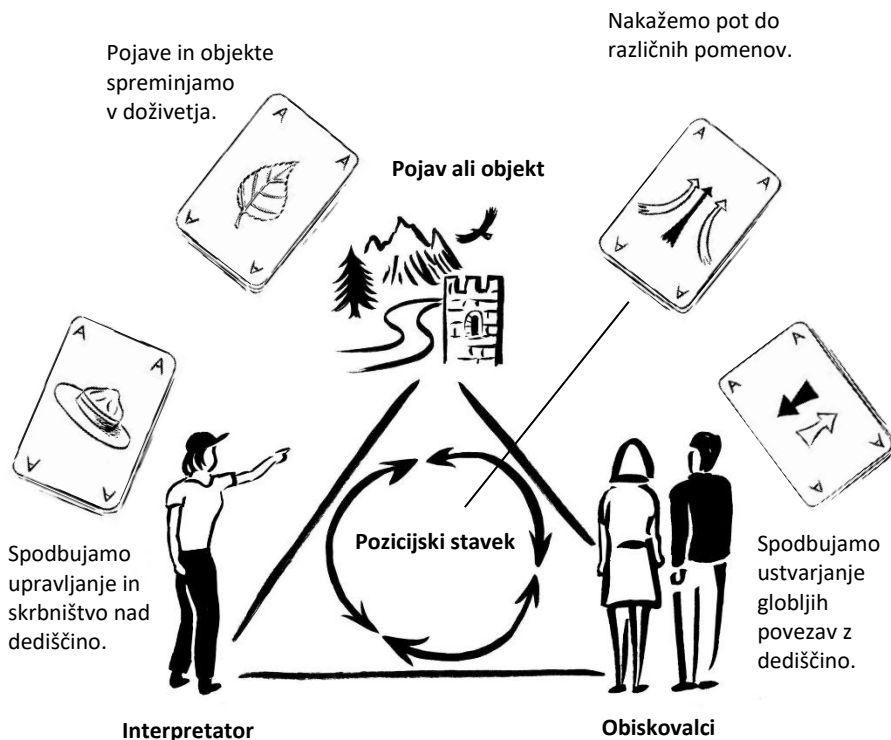
John Muir

Štirje asi

Interpretacija dediščine je povezana s številnimi kompetencami in kriteriji kakovosti. Večina jih temelji na štirih osnovnih kvalitetah, ki jih lahko ponazorimo s t. i. trikotnikom interpretacije:

*Ljudje svojih življenj
ne spreminjamo na podlagi podatkov.
Spreminjamo jih na podlagi izkušenj,
osebne stika z nekom,
ki mu zaupamo.*

Alan AtKisson

Cilj vsakega interpretativnega doživetja, pa naj bo to interpretativni nastop ali interpretativni sprehod na prostem oz. v zaprtem prostoru, je vdihniti življenje med vse tri kote trikotnika z jasno izraženim pozicijskim stavkom na sredini.

Štirje asi izhajajo iz štirih osnovnih elementov trikotnika interpretacije – interpretator, pojav oz. objekt, obiskovalci in pozicijski stavek:

- ⇒ Spodbujanje prevzemanja skrbništva nad skupno dediščino
- ⇒ Spreminjanje pojavov in objektov v doživetja
- ⇒ Ustvarjanje globlje povezave z dediščino
- ⇒ Iskanje različnih pomenov v ozadju dejstev

Ti štirje asi so osnovne kvalitete vsake aktivnosti interpretacije. Oglejmo si jih pbliže.

Postanimo ambasadorji

Vodniki interpretatorji, ki delujemo na zavarovanem območju, območju zgodovinske ali kulturne dediščine, v muzeju, živalskem ali botaničnem vrtu, smo tudi skrbniki naše skupne dediščine. Podoba klobuka na igralni karti simbolizira našo skrb za vse, kar bi morali spoštovati in varovati kot dediščino, pa naj bo to snovna (npr. gotska katedrala) ali nesnovna dediščina (npr. gregorijansko cerkveno petje pod oboki te katedrale). Pomemben cilj vsake interpretacije je navdušiti obiskovalce nad globalno razsežnostjo naše dediščine in jim omogočiti doživetje specifičnih lokalnih značilnosti.

Osebni pristop

Naša osebnost igra pri interpretativnem vodenju še kako pomembno vlogo – zlasti pri vodnikih, ki so odraščali na dotičnem območju in katerih vsakdan se prepleta z njihovim naravnim in kulturnim okoljem. Osebnostne izkušnje so za obiskovalce pogosto bolj zanimive kot stvarni podatki. Vtis, ki ga kot vodniki pustimo pri obiskovalcih, znatno vpliva na uspešnost interpretativnega nastopa ali sprehoda.

Navdih in ne zgolj učenje

Pristopi k trajnostnemu učenju poudarjajo, da naloga vodnikov interpretatorjev ni zgolj poučevanje in posredovanje informacij, ampak predvsem posredovanje, razlaganje in gledanje z drugih zornih kotov, deljenje izkušenj in spodbujanje obiskovalcev k lastnemu odkrivanju. V pogovorih moramo biti pripravljeni tudi na to, da podvomimo v svoje poglede.

Poznavanje različnih vlog

Če želimo poznati različne vloge, jih moramo biti sposobni tudi odigrati. Vodniki interpretatorji zagovarjamo stališča, poslušamo in posredujemo, pojasnjujemo, navdihujemo in spodbujamo, lahko tudi dvigujemo napetost oz. obiskovalcem pomagamo pri sproščanju ter jih vedno podpiramo pri njihovem začudenju ob novih odkritjih. Interpretatorji ustvarjamo delček gledališča – nepozabno dramo, ki podkrepi sporočila in spomine.

Vaja: Igra vlog

Pripravimo deset kartic in na vsako od njih napišemo po eno temo. Pojmi so lahko npr. luč, hrup, začetek itn. Nato pripravimo več papirnatih kap in na vsako napišemo po eno vlogo, npr. učitelj, mediator, pripovedovalec itn. Eden od igralcev izbere prvo kapo z vlogo in izvleče listek s temo. Temo nato v izbrani vlogi predstavi drugim soigralcem in jih pri tem tudi aktivno vključuje. Naslednji igralec izbere drugo kapo in odigra drugo vlogo. Igra se nadaljuje, dokler nismo uporabili vseh kap. Obstaja več možnosti igranja igre vlog.

Odpravljanje slabosti

Če želimo katerokoli delo opravljati uspešno, se moramo pri tem zavedati svojih slabosti in jih odkrito odpravljati, vendar jih moramo hkrati tudi dojemati kot izzive za učenje. Pri vsakem interpretativnem sprehodu si moramo prizadevati doseči en komunikacijski cilj, po končanem sprehodu pa moramo izvesti samoocenjevanje, ali smo ta cilj tudi dosegli.

Interpretatorji spodbujajo skrbništvo nad dediščino

*... varstvo iz spoštovanja,
spoštovanje iz razumevanja
in razumevanje iz interpretacije.*

Conrad Wirth

Interpretatorji spreminjajo pojave in objekte v doživetja

*Ne poskušaj iz nečimrnosti
poučevati o vsem mogočem.
Vzbudi radovednost.
Dovolj so odprte misli;
ne preobremenjuj jih.
Zaneti le iskrico.
In če je tam nekaj vnetljivega,
bo zagorelo.*

Anatole France

Oživljanje objektov in dogodkov

Bistvo vsake aktivnosti interpretacije so prijetne neposredne izkušnje z avtentičnimi elementi dediščine. Ker želimo poudariti vrednost teh elementov, jih imenujemo pojavi ali objekti. Vsak pojav oz. objekt lahko zaznamo s čutili, pa naj gre za oprijemljive objekte (snovna dediščina), kot so drevesa, slike ali hiše, ali za neoprijemljive pojave (nesnovna dediščina), kot so plesi, pesmi ali sončni vzhodi. V vlogi vodnika interpretatorja izpostavimo temo interpretacije le, kadar in kjer je mogoče videti ali zaznati posamezne pojave ali objekte. Na primer, ko želimo posamezno gotško cerkev predstaviti kot primer določenega arhitekturnega obdobja, ob tem ne obravnavamo gotških cerkev na splošno, temveč se vedno navežemo na dotični primer, ki ga lahko vidimo, na njegovo specifično zgodovinsko ozadje ter na njegove značilnosti.

Podobno bo tudi interpretacija nekega pojava oz. objekta v naravnem rezervatu spomladi drugačna kot jeseni, prav tako tudi ne bo enaka v dežju kot ob sončnem vremenu. Neposredno doživljanje posameznega pojava oz. objekta ali prostora je zmagovalna karta vsake aktivnosti interpretacije. Če na interpretativnem sprehodu naključno odkrijemo porušeno zgradbo ali poškodovani artefakt, to običajno predstavlja močnejšo izkušnjo kot popolnoma ohranjena fotografija v našem žepu. Kvaliteta vodnika se kaže tudi v tem, kako se je sposoben prilagajati ob nepredvidljivih dogodkih ali pojavih, ki pa z izkušnjami morda postanejo predvidljivi.

Vaja: Poudarjanje edinstvenosti pojava ali objekta

Udeleženci se razdelimo v štiri skupine. Vsaka skupina opazuje svoj objekt, ki pa so si na prvi pogled zelo podobni, npr. štiri drevesa približno enake velikosti in starosti. Vsaka skupina raziše značilnosti izbranega objekta, tako da ga primerja z ostalimi tremi objekti. Na koncu vsaka skupina predstavi svoj objekt, pri čemer jasno izrazi njegove posebnosti.

Skrita presenečenja

Strela oplazi drevo in iz razpoke v deblu zrastejo lesne gobe. Skupini, ki jo vodimo proti nasprotni strani drevesa, se ta objekt ne zdi nič posebnega. Vendar pa kmalu presenečeni odkrijejo poškodovano mesto z gobami. Taka razkritja lahko ustvarimo tudi tako, da pri tem uporabimo nenavadne zvoke ali vonjave. Razkritja in presenečenja lahko naredijo interpretativni sprehod zelo privlačen.

Vaja: Razkrivanje skrivnosti

Na območju dediščine, npr. v muzeju na prostem, vsak udeleženec poišče en pojav ali objekt, ki skriva „presenečenje“. Potem eden od udeležencev skupino popelje do izbranega pojava ali objekta, pri čemer zbujajo napeto pričakovanje in nato nenadoma razkrije skrivnost tega pojava ali objekta na čim bolj dramatičen način.

Koraki k razkritju pomena dediščine

Ko govorimo o komunikacijskih elementih in ob tem upoštevamo trikotnik interpretacije, pri tem mislimo na posamezne korake k razkritju oz. spoznanju pomena, ki so del celotnega sporočila in obiskovalcem pomagajo vzpostaviti stik s pojavom ali objektom. Ti koraki predstavljajo različna sredstva, pripomočke in metode za razkritje pomena. Takšna metoda je lahko tudi razlaga, ki je povsem ustrezen komunikacijski pristop pri vodenju strokovnjakov. Nasprotno pa podrobne razlage običajno niso primerne pri aktivnostih, ki so namenjene širši javnosti. Zaradi tega

se vodniki interpretatorji opremimo z najrazličnejšimi sredstvi, metodami in pripomočki, ki so primerni za posamezno skupino in pojav oz. objekt.

Metode za interpretacijo pojava ali objekta

- ⇒ Razlaga
- ⇒ Opis (opazovanje)
- ⇒ Pripovedovanje (pustolovska zgodba, pravljica, legenda, šala)
- ⇒ Umetniško izražanje (pesem rima, skladba, melodija)
- ⇒ Spodbujanje čutnih zaznav
- ⇒ Vzbujaanje domišljije (npr. oblike kamnin ali oblike dreves)
- ⇒ Prikaz (demonstracija)
- ⇒ Ponazoritev (fotografija, risba, statistika)
- ⇒ Raziskovanje (poizkus)
- ⇒ Igra (tudi igra vlog)

Nabor metod kaže na to, da posamezne metode različno vplivajo na vsakega obiskovalca. Ta učinek, ki je podrobneje razložen v nadaljevanju, pa je odvisen tudi od izbire besed.

Ozaveščanje pojavov pri obiskovalcih

Retorična sredstva za interpretacijo pojavov ali objektov

Primerjava	Ta lončenina je tanka kot pergament.
Primer	Po tej trgovski poti so med drugim prevažali apnenec.
Besedna slika	Ta starinska posoda ima velika ušesa.
Menjava zornega kota	Če bi mi bili oglarji ...
Personifikacija	... lubadar nato pomisli ...
Kontrast	Eni so delali doma, drugi pa so vse dni preživel v tej tovarni.
Protislovje	Mrtev les je živ!
Citiranje	„Revščina je mati zločina“, kot naj bi dejal Aristotel.

Vaja: Pristopanje k pojavu ali objektu z uporabo različnih sredstev in metod

Na listke napišemo različna sredstva in metode interpretacije, ki so navedena v prejšnjih dveh okvirjih. Nato poiščemo zanimiv objekt dediščine in kartice razporedimo pred objekt. Vsak udeleženec izbere en listek. Nato udeleženci en za drugim razložijo izbrano sredstvo interpretacije. Primer: žlebič v apnencu – citat: „Kapljica dolbe kamen ...“ (Korelij iz otoka Samos).

Gledanje celotne slike

Doživljanje objektov in območij dediščine kot edinstvenih, ne pomeni, da lahko zanemarimo širši kontekst. Včasih so smiselne celo splošne primerjave (gl. str. 20–21). Uporaba takih splošnih primerov prevzemanja skrbništva nad dediščino je sprejemljiva, če smo pri interpretaciji še vedno osredotočeni na pojav oz. objekt.

Interpretativni nastopi in sprehodi

Interpretativni nastop uporabljamo, kadar skrivnosti nekega pojava oz. objekta razkrivamo, tako da na enem mestu ostanemo pet do deset minut, npr. ob vhodu v staro utrdbo. Interpretativni nastop predstavlja temelj vodenja. Ta pristop lahko osvojite na dobro obiskanih razstavah ali priljubljenih lokacijah, ki jih obiskovalci nenehno obiskujejo, npr. tako da na isti točki vsako polno uro nudite podoben interpretativni nastop. Interpretativni sprehod (str. 22) zajema več

interpretativnih nastopov zaporedoma. Noben pristop osebne interpretacije pa ne sme predstavljati monologa; vključevanje obiskovalcev je namreč vedno nujno potrebno.

Zavedati se prednosti vodenja

Osnovno načelo interpretacije pravi, da moramo pojave ali objekte povezati z osebnostjo obiskovalcev. Da bi to lažje dosegli, je dobro, da vemo nekaj o njih ter da poznamo njihovo ozadje in pretekle izkušnje. Vodnik ima možnost spoznati posameznega obiskovalca in to vedenje tudi uporabiti, kar je v ena od pomembnih prednosti v primerjavi z interpretativno tablo ali multimedijско opremo.

Vzpostavitev stika z obiskovalci

Dialog lahko vzpostavimo šele, ko pridemo v stik z obiskovalci. Na podlagi trikotnika interpretacije lahko znova uporabimo različne korake do razkritja pomena (metode in sredstva) – vendar sedaj govorimo o korakih, ki povezujejo vodnike in obiskovalce.

Koraki od vodnikov do obiskovalcev

- ⇒ Razumljivost (jezik in kontekst)
- ⇒ Očesni stik (spremljanje reakcij)
- ⇒ Usmerjenost proti obiskovalcem in uporaba ustrezne govorice telesa
- ⇒ Humor
- ⇒ Odprtost (npr. sprejemanje stališč drugih)
- ⇒ Spoznavanje drug drugega ter naslavljanje obiskovalcev z imeni
- ⇒ Poslušanje, da bi izvedeli več (Torej ste pogosto tukaj?)
- ⇒ Zaznavanje podobnih interesov in pogledov ter pogovor o njih
- ⇒ Sklicevanje na prijatelje ali skupine, ki so povezane z obiskovalci
- ⇒ Sklicevanje na vsakdanje življenje obiskovalcev (delo, družina, prosti čas itn.)

Vodniki interpretatorji naredijo vtis s tem, kar povedo, kot tudi s tem, na kakšen način to povedo. Vodenje pomeni komunikacijo in nastopanje v javnosti. Znanje obojega je mogoče pridobiti na splošnih tečajih komunikacije, ki so na voljo v nekaterih državah, npr. na ljudskih univerzah. Kot primera predstavljamo dve vaji.

Vaja: Izražanje razpoloženja

Uporabimo nevtralno izjavo (npr. Jeseni se ptice selijo proti jugu) in pripravimo kartice. Na vsaki kartici je en pridevnik, ki opisuje razpoloženje (npr. depresivno, sramežljivo, arogantno itn.). Nato vsak udeleženec izvleče eno kartico in isti stavek izgovori tako, da izraža navedeno razpoloženje. Medtem ostali udeleženci ugibajo, kakšno je to razpoloženje.

Vaja: Prikaz situacije brez uporabe besed

Pripravimo preprosto zgodbo (npr. o sprehodu po gozdu) in jo razčlenimo po dejanjih (npr. priprava nahrbtnika, iskanje smeri itn.). Vsako dejanje napišemo na svojo kartico, ki jo tudi oštevilčimo. Vsak udeleženec prejme eno kartico. Udeleženci en za drugim predstavijo dejanje na listku, tako da uporabijo telesno govorico. Zvoki niso dovoljeni. Na koncu udeleženci skupaj sestavijo celotno zgodbo in ocenijo, katero dejanje je bilo najbolj predstavljeno.

Začeti pogovor

Nekaj pozornosti smo že namenili opisovanju načinov, kako predstavitev narediti privlačnejšo. Če je ena od vodnikovih zmagovalnih kart pogovor, mora s predavanja hitro preiti na izmenjavo mnenj z obiskovalci. Skupino, ki nastopa zgolj v vlogi prejemnika informacij, bomo težko znova spodbudili k aktivnemu sodelovanju.

Interpretatorji spodbujajo ustvarjanje globljih povezav z dediščino

*Dokler govorimo sami,
ne bomo doživeli nič novega.*

Marie von Ebner-Eschenbach

Vživimo se v svet obiskovalcev

Izmenjava mnenj med vodnikom in obiskovalci ter med obiskovalci samimi lahko temelji na skupnih izkušnjah, ki odpirajo vprašanja, ali pa izmenjavo mnenj spodbudi vodnik s postavljanjem vprašanj. Še posebej koristna so odprta vprašanja. Odprta vprašanja izzovejo različne odgovore glede na izkušnje obiskovalcev, in ne le pritrdilnih ali nikalnih odgovorov. Primer: Na katere regije v Evropi te spominja ta pokrajina? Raznolikost odgovorov predstavlja dobro izhodišče za pogovor.

*Kdor hoče videti,
mora gledati s srcem.
Bistvo je očem nevidno.*

Antoine de Saint-Exupéry

Vaja: Postavljanje odprtih vprašanj

Oblikujemo štiri skupine. Vsaka skupina izbere svoj objekt in pripravi vprašanja, s katerimi bo naslovila ta objekt:

- ⇒ Eno vprašanje z jasnim ciljem (odgovor zahteva neposreden stik z objektom); npr. Kakšen zvok nastane pri trkanju po tej črepinji?
- ⇒ Eno povezovalno vprašanje (sprašuje po povezavah s svetom udeležencev); npr. Kje ste še videli tako lončenino?
- ⇒ Eno procesno vprašanje (iskanje odgovora, kako bi se nekaj lahko zgodilo); npr. Pod katerimi pogoji se lahko taka posoda ohrani?
- ⇒ Eno ocenjevalno vprašanje (s katerim izzovemo mnenje); npr. Ali bi zakopano lončenino morali izkopati ali jo pustiti, kjer je bila najdena?

Nato po en udeleženec iz skupine začne dialog z ostalimi člani svoje skupine, v katerem diskretno uporabi vse štiri tipe vprašanj. Na koncu vaje primerjamo svoje ugotovitve.

Zaprta vprašanja imajo le en določen odgovor (npr. Kako se imenuje ta arhitekturni stil? Ali kdo pozna odgovor?). Taka vprašanja pri interpretaciji le redko uporabljamo, saj tako kaj prehitro preidemo na formalno poučevanje. Seveda pa nam lahko odgovori pomagajo pri podajanju razlag.

Vključevanje človeka kot celote

Vodniki interpretatorji vedno poskušajo aktivirati glavo, srce in roke obiskovalcev. Ljudje lažje povzamemo in prevzamemo tisto, kar naredimo ali povemo sami, kot tisto, kar le slišimo ali vidimo.

Prva stopnja aktiviranja obiskovalcev je lahko prikaz (demonstracija) z individualnim vključevanjem obiskovalcev (Ali lahko, prosim, primete to vejo?). Večini ljudi ugaja občutek, da jih nekdo potrebuje. Eden od načinov motiviranja je iskanje nečesa, npr. ogrožene rastline ali elementa določenega arhitekturnega stila.

Pri drugi stopnji, dejanskem sodelovanju, gremo en korak naprej. Sodelovanje nudi možnost spremljanja napredka posamezne aktivnosti. Sodelovanje je že več kot 50 let bistvenega pomena za interpretacijo dediščine in igra tudi pomembno vlogo pri sodobnem učenju. Ljudje, ki so udeleženi in sodelujejo, so tudi bolj celostno vključeni. Na primer: Obiskovalci starorimske vile pokažejo zanimanje za način življenja družin, ki so v njih prebivale, zato jim vodnik takoj predstavi objekte v tej zvezi.

Eden od izzivov participacije je, da poteka aktivnosti interpretacije ne moremo predvideti v celoti. V nadaljevanju je pojasnjeno, kako se spoprijeti s to negotovostjo.

Pozicijski stavek

Ob opazovanju izkušenih vodnikov interpretatorjev nas vedno znova prevzame lahkotnost in jedrnatost njihovih interpretativnih nastopov in sprehodov. Skrivnost se skriva v sposobnosti zgoščevanja dolgih zgodb v privlačne pozicijske stavke. Pozicijski stavki so eden od najpomembnejših elementov interpretacije. Povezujejo tri kote trikotnika interpretacije, vzbujajo notranje podobe in s spodbujanjem sodelovanja jasno usmerjajo dogodek. Hkrati spreminjajo tradicionalne procese, ki jih sicer poznamo iz formalnega izobraževanja.

Iskanje pomembnih pozicijskih stavkov

Pri pripravi običajnega vodenega sprehoda se vodniki pogosto osredotočajo predvsem na teme in dejstva. Pri interpretacijskih sprehodih pa so v ospredju pozicijski stavki in pomeni. Dejstva so seveda še vedno pomembna, saj obkrožajo pozicijski stavek. Na ta način si jih veliko lažje zapomnimo. Pozicijski stavek predstavlja splošno resnico, ki se povezuje z naravo pojava oz. objekta kot tudi z ozadjem in izkušnjami obiskovalcev.

Primeri pozicijskih stavkov

- ⇒ To drobno seme nosi v sebi ogromno drevo. (seme borovca)
- ⇒ Kmetova žena ni nikoli obesila te obleke v omaro. (raztrgana obleka)
- ⇒ Za to košaro potrebujemo malo materiala in veliko spretnosti. (stara pletena košara)
- ⇒ Kjer stojimo, je bilo nekoč morje. (gola kamnita podlaga iz peščenjaka)
- ⇒ Preživeti v tej odročni pokrajini je pravi izziv. (puščavska pokrajina)

Pozicijski stavki so zgodbe v eni povedi, ki se lahko odražajo v izkušnjah obiskovalcev. Kot je razvidno iz zgornjih primerov, so neposredno povezani s pojavom oz. z objektom (kadar kot osnovni pozicijski stavki niso osnova za interpretativni sprehod; gl. str. 22).

Kakšen je učinek pozicijskih stavkov

Za primer vzemimo drobno seme, iz katerega bo zraslo ogromno drevo. Drevo je objekt, ki ga lahko vidimo, slišimo, otipamo, vonjamo in okusimo. Česar tukaj ne moremo doživeti, je proces rasti; domnevamo, da je rast drevesa dejstvo. Samo dejstvo, da drevo raste, se nas morda ne dotakne posebej. Kakor hitro pa se zavemo, da nekaj tako neopaznega lahko zraste v nekaj tako mogočnega, dobi to za nas globlji pomen. Tak vzorec nam je poznan iz vsakdanjega življenja in v nas vzbudi čustva in vrednote – v tem primeru morda vzbudi tudi občudovanje in idejo osebnega razvoja. Posledično temu semenu pripišemo večji pomen in začutimo povezanost z njim.

Pojav ali objekt	Dejstvo	Pomen
To seme borovca	bo zraslo	iz nečesa nevidnega v nekaj mogočnega.

Interpretatorji nakažemo pot do različnih pomenov

Znanstvena dejstva potrebujejo prijetne zgodbe, da pridobijo naklonjenost ljudi.

V tem primeru mit ne tekmuje z resnico, ampak ljudi povezuje z njihovimi sanjami in vrednotami.

Denis Guedj

Pozicijski stavek

- ⇒ Je kratka poved
- ⇒ Zleze nam pod kožo
- ⇒ Sledi enemu cilju
- ⇒ Določa bistvo
- ⇒ Doživimo ga lahko tukaj in zdaj
- ⇒ Nanaša se na svet obiskovalca
- ⇒ Lahko služi kot „svetilnik“

Vaja: Razlikovanje med dejstvi in pomeni

Udeleženci se razporedijo po prostoru. Vsak udeleženec poišče manjši predmet, ki pritegne njegovo pozornost. Predmete zberemo na enem mestu, si jih ogledamo in odgovorimo na naslednje vprašanje: Kaj je to? Nato en za drugim podamo predmet naprej in razložimo njegov pomen (npr. poškodovano ptičje pero vzbudi sočutje). Skupaj izpostavimo razliko med dejstvi (Kaj je to?) in pomenom (Kakšne občutke vzbudi v nas?).

Zaznavanje splošnih resnic

Pomeni so v prvi vrsti edinstveni, vendar se z nekaterimi poistoveti večina ljudi. V tem primeru govorimo o splošnih resnicah – kot sta rojstvo in smrt ali svoboda in ujetništvo. Pozicijski stavki z globljim pomenom, ki poudarjajo splošne resnice, delujejo skoraj vedno. V vsakem vzbudijo nekaj, tudi če ima to pri vsaki osebi drug pomen. Po drugi strani pa splošne resnice tudi pogosto vodijo v zmote, zato lahko včasih delujejo površinsko, posebej če iste splošne resnice uporabljamo prepogosto ali če njihova pomembnost in poseben pomen za objekt ali območje nista očitna.

Oživimo neživo

Mnogim obiskovalcem se zdijo rastline (zlasti cvetnice) bolj zanimive kot kamnine, živali (zlasti mladiči) pa bolj zanimive kot rastline – medtem ko se ljudje (zlasti otroci) zdijo zanimivi večini od nas. Manj privlačni pojavi in objekti lahko pritegnejo več pozornosti, če jih povežemo z neko zanimivostjo. Na primer črepinja je lahko veliko bolj zanimiva, če povemo napeto zgodbo o tem, kako je bila najdena in kakšen je bil njen pomen v neki stari kulturi.

Vaja: Povezovanje predmetov z zgodbami

V vrečo zberemo toliko vsakdanjih predmetov, kot je udeležencev. Sedemo v krog. Eden od udeležencev prvi vzame vrečo ter naključno izbere en predmet. Nato pove zgodbo v zvezi s tem predmetom in tako vzbudi zanimanje skupine. Nato vreča potuje naprej, vsak udeleženec pa pove zgodbo. Kdor se ne more domisliti zgodbe, predmet vrne nazaj v sredino kroga in poskusi z drugim predmetom. Predmetom, ki ostanejo na sredini, se posvetimo na koncu. Pozor: Pri interpretaciji si nikoli ne izmišljujemo zgodb, ki niso podprte z dejstvi, razen če to že vnaprej jasno poudarimo.

Razumevanje pozicijskih stavkov kot svetilnikov

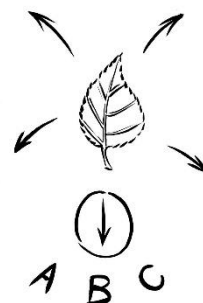
Pozicijski stavek ni zgolj pomoč pri vzpostavljanju odnosov med obiskovalci in pojavom oz. objektom, ampak je tudi organizacijsko orodje. Pozicijski stavek je kot svetilnik, ki usmerja ladjo, in je edini element, ki ga med interpretativnim sprehodom ne spreminjamo. Vodnik z uporabo pozicijskega stavka omogoči obiskovalcem doživetje pojava oz. objekta, tako da izrazi njegov pomen in pri tem ohranja rdečo nit. Znova uporabimo primerjavo s svetilnikom: proti svetilniku se zaradi vetra in tokov le redko približujemo naravnost, vendar ga imamo ves čas na vidiku.

Vaja: Pomeni na kratko

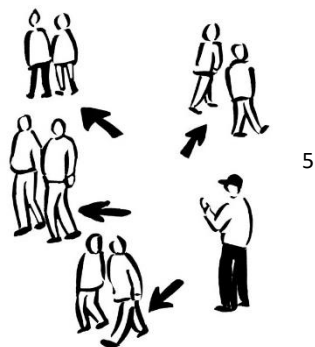
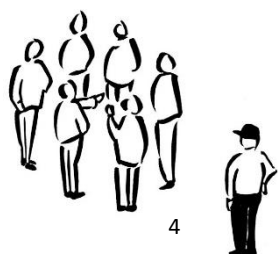
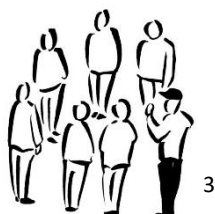
Vsak udeleženec v bližnji okolici poišče objekt ali pojav, ki ga posebej pritegne, in ga v približno 10 minutah nariše na kartico. Nato si udeleženci v dvojicah izmenjajo kartice z risbami. Po dva udeleženca pristopita k pojavoma oz. objektoma, ki sta jih izbrala, ter drug drugemu opišeta, zakaj ju je pritegnil prav ta pojav oz. objekt. Udeleženca se za 10 minut ločita. V tem času vsak zase pripravi povzetek slišane opisa v obliki ene kratke in jedrnatе povedi. Po 10 minutah se vsi udeleženci znova zberejo. Skupaj se sprehodijo od enega do drugega pojava oz. objekta, pri čemer ob vsaki pojavi oz. objektu vsak pove le pripravljeno kratko poved. Na koncu skupaj premislimo, katero poved bi lahko najbolje uporabili kot pozicijski stavek interpretativnega nastopa.

Vaja: Iskanje pozicijskih stavkov s pomočjo „jaz sporočil“

Vsi udeleženci pristopijo k istemu objektu in razmislijo, kaj bi nam ta objekt povedal o sebi, če bi lahko govoril. Vsa „jaz sporočila“ (npr. sporočilo ogromne skale: Na tem mestu me je odložil ledenik.) zapišemo na listke in jih razporedimo okrog objekta. Nato razmislimo, katero sporočilo bi najlažje preoblikovali v pozicijski stavek, katero zgodbo bi mu lahko dodali in katera dejstva bi lahko podprla to zgodbo.

Spreminjanje postavitev

Oblikovanje trikotnika interpretacije

Razporeditev skupine ob objektu ali na območju dediščine imenujemo postavitev. Glede na namen uporabljamo različne postavitve. Pri vsaki postavitvi pa moramo paziti, da med interpretacijo ne stojimo med udeleženci in pojavom, razen če pojav namerno skrivamo, da bi dosegli večji učinek ob razkritju. V večini primerov je najboljša postavitve tista, pri kateri interpretator, udeleženec in pojav tvorijo trikotnik interpretacije, ki je pojasnjen na strani 8.

Zagotavljanje ustrezne postavitve

Udeleženci med interpretacijo potrebujejo čas, da se približajo pojavu in najdejo svoje stojno mesto. Vodnik med vodenjem običajno hodi nekaj korakov pred udeleženci in nato počaka, da se skupina razporedi po prostoru, za tem še sam poišče primerno stojišče. Skupina tega procesa običajno ne zazna. Izpostavimo ga le, če je skupina ogrožena ali če nismo dosegli želene postavitve, takrat je pomembno, da interpretator jasno usmeri udeležence naj se npr. umaknejo nazaj ali razporedijo v krogu. Ustrezna postavitve je pomemben kriterij za izbor pojava.

Uporaba različnih postavitev

Vsaka postavitve ima svoje prednosti in slabosti. Linearna postavitev (slika 1) ima veliko slabosti, vendar je lahko v nekaterih primerih neizogibna: npr. na poti, ki prečka plaz in obenem ponuja čudovit razgled, ali na balkonu s čudovitim pogledom na mesto, ali ob vznožju klifa s številnimi fosilnimi ostanki. Obiskovalce moramo na takšne situacije vnaprej opozoriti, v kolikor je to mogoče.

Nobena postavitve ne sme usmerjati interpretativnega vodenja. Čeprav npr. didaktična postavitev (slika 2) pogosto povzroči takšen razplet. Pri didaktični postavitvi je skupina osredotočena na interpretatorja, kar je seveda posledica tega, da je interpretator tisti, ki govori. Kakor hitro interpretator pristopi k pomembnemu pojavu, skupina zavzame postavitev trikotnika interpretacije.

Drug način postavitve, ki preusmerja pozornost z interpretatorja na udeležence je konferenčna postavitev (slika 3). Ta izhaja iz pogovora, ki je osredotočen na pojav. Kakor hitro bomo izpostavili določen predmet (npr. majhno ost prazgodovinske puščice), se bo postavitev v krogu zgodila sama od sebe.

Interpretator se lahko tudi umakne iz kroga in pogovor vodi od zadaj. Takšno postavitev imenujemo tutorska postavitev (slika 4).

Skupino lahko tudi razdelimo in posameznim udeležencem dodelimo naloge (npr. iskanje ali opazovanje), o katerih na koncu poročajo. V tem primeru govorimo o postavitvi individualnih nalog (slika 5).

Na postavitev vpliva razpoložljivost prostora in trenutna situacija (tok, jasa itn.). Večja kot je skupina, manj priložnosti za menjavanje postavitve ima interpretator. Med vsakim interpretativnim vodenjem je priporočljivo vsaj enkrat zamenjati postavitev. To lahko preizkusimo s pomočjo vaje Razkrivanje skrivnosti (gl. str. 10).

Zavestno izbiranje pripomočkov

Obstaja nešteto načinov, kako lahko med interpretativnim sprehodom iz nahrbtnika pričramo koristne pripomočke. Pri izbiri pripomočkov moramo paziti na to, niso namenjeni sami sebi. Seveda je tveganje, da pripomočki nimajo povezave s pojavom oz. objektom ali sporočilom pozicijskega stavka, vedno prisotno, saj so pripomočki bolj zanesljivi kot sam pojav ali objekt. Na primer tabla z zemljevidom, ki jo postavimo pred objekt ali območje dediščine, obiskovalca sicer usmerja, vendar mu hkrati prepreči neposredno doživljanje območja in njegovih pojavov ter objektov. Uporaba različnih pripomočkov ima lahko zelo pozitivne učinke, vendar mora biti izbira pripomočkov smiselna. Podobno kot nam ni treba porabiti vsega, kar vsebuje paket prve pomoči, nam tudi pri interpretaciji ni treba uporabiti vseh razpoložljivih ali zabavnih pripomočkov ali metod, saj to še ne pomeni, da bomo s tem tudi podkrepili pomen pojava oz. objekta.

Pripomočki

- ⇒ Pripomorejo k boljši vidnosti (npr. daljnogled, lupa)
- ⇒ Določajo vidno polje (npr. majhni okvirji za slike)
- ⇒ Izostrijo pogled (npr. cevke, skozi katere lahko gledamo)
- ⇒ Omogočajo pogled z drugih zornih kotov (npr. ogledala)
- ⇒ Zavajajo čute (npr. preveze za oči, zamaški za ušesa)
- ⇒ Označujejo ali povezujejo (npr. zastavice, vrvi)
- ⇒ Omogočajo vpogled v notranjost (npr. z nožem privzdignemo lubje)
- ⇒ Pojasnjujejo značilnosti (npr. diagrami)
- ⇒ Izboljšajo predstavljenost postopkov (npr. modeli, zgodovinske podobe)
- ⇒ Nadgrajujejo doživetja (npr. produkti kot so smola, jabolčnik, moka)
- ⇒ Spodbujajo domišljijo (npr. akvareli na tablah)

Digresija: Uprizoritvene oblike interpretacije kot posebna oblika vodenja

Pripomočki, ki imajo poseben pomen pri uprizoritvenih oblikah interpretacije, so kostumi. Uporabljajo se predvsem pri zgodovinskih interpretativnih sprehodih. Ob uprizarjanju likov v kostumih iz določenega zgodovinskega obdobja obiskovalci podoživijo zgodovino skozi oči teh likov, potujejo v času in vzpostavijo močnejše povezave z dediščino.

Razlikujemo med uprizoritvenimi oblikami interpretacije v prvi osebi, kjer igralec prevzame vlogo lika iz preteklosti, in uprizoritvenimi oblikami interpretacije v tretji osebi, kjer igralec nastopa kot pripovedovalec. Na interpretativnih sprehodih pogosteje uporabljamo uprizoritvene oblike interpretacije v tretji osebi, kjer interpretator s kostumom poveča učinek pripovedovanja. V tem primeru ne gre za neposredno igranje lika, temveč za opisovanje njegovih dejanj z uporabo različnih pripomočkov.

Pri uprizoritveni obliki interpretacije v prvi osebi vodnik interpretator prevzame vlogo lika iz preteklosti. To pomeni, da mora interpretator lik vnaprej natančno preučiti; bodisi s preučevanjem biografij znane osebe bodisi s poustvarjanjem namišljenega lika iz preteklosti (tako da razmisli, kje bi ta lik oz. oseba lahko živela, koliko otrok bi lahko imela, s kakšnimi težavami se je soočala, kateri so bili njeni prijatelji in sovražniki itn.). Odzivanje na reakcije in vprašanja obiskovalcev ter omogočanje njihovega vključevanja v igro od interpretatorja zahteva dobre igralske in improvizacijske sposobnosti. Uprizoritvene oblike interpretacije v prvi osebi prav zato pogosto predstavljajo le manjši vložek v sklopu daljšega interpretativnega sprehoda (npr. med ogledom muzeja na prostem interpretator prikaže delo oglarja v srednjem veku).

Kadar želimo obiskovalcem pojav ali objekt predstaviti z različnih zornih kotov (in hkrati olajšati izvedbo interpretacije), lahko v igro vključimo tudi več interpretatorjev. Interpretatorji nepričakovano vstopajo na prizorišče, uprizarjajo različne like in vsebino pozicijskih stavkov, s katerimi navdušujejo obiskovalce in jih spodbujajo k sodelovanju. Uprizoritvene oblike interpretacije so lahko precej bolj zahtevne od običajnega interpretativnega sprehoda, zato njegovo preverjanje ni predvideno v sklopu tega osnovnega usposabljanja za vodnike interpretatorje.

Preudarna uporaba pripomočkov

Sprejemanje nepredvidljivih situacij

Motnje imajo prednost.

Ruth Cohn

Zaplete sprejmimo kot priložnosti

Največjo pozornost obiskovalcev običajno pridobimo takrat, ko se zgodi nekaj nepredvidenega. Presenečenja si ljudje trajno zapomnimo, zato so tudi učinkovit način učenja – seveda, če znamo posamezne priložnosti dobro izkoristiti. Zato je pomembno, da znamo nepredvidljive situacije razumeti kot izzive za spodbujanje obiskovalcev k sodelovanju. To pa seveda ne pomeni, da načrtovanje interpretativnega sprehoda ni potrebno. Obiskovalci se bodo na zaplet odzvali pozitivno, če ga bo interpretator znal izkoristiti sebi v prid. Če pa bodo obiskovalci zaznali, da je zaplet posledica slabe priprave interpretatorja, bo njihov odziv kaj hitro drugačen.

Vključevanje nepredvidljivih situacij

Do nepredvidljivih situacij ali motenj običajno pride zaradi objekta ali pojava; bodisi nekaj ni več na svojem mestu (npr. razstavni predmet v muzeju je bil umaknjen z razstave) bodisi je bilo dodano (npr. med vodenjem nenadoma opazimo redko vrsto ptice). Tudi vreme nas lahko vedno preseneti. Nepričakovane situacije lahko povečajo učinek pozicijskega stavka: združevanje nepredvidenega dogodka z osrednjim pozicijskim stavkom predstavlja izziv, ki ga z nekaj vaje lahko dosežemo pogosteje, kot bi mislili.

Pri tem ne smemo pozabiti, da je zmagovalna karta interpretacije neposredno doživljanje dediščine. Če je bil posamezen predmet odstranjen, vodnik interpretator o tem predmetu ne govori, kot da je še vedno prisoten, temveč se znova naveže na svoj pozicijski stavek in interpretira spremenjeno situacijo, ali preide na druge objekte in pojave, na katere se ta pozicijski stavek nanaša.

Vaja: Odzivanje na presenečenja

Vsi udeleženci, z izjemo treh, zapustijo prostor. Dva od teh treh udeležencev odigrata igro vlog z uporabo besed in kretenj na izbrano temo (npr. žaganje debla z ogromno žago). Tretji udeleženec prevzame vlogo režiserja, ki zaploska, ko v njuni igri opazi zanimivo situacijo. Ob plosku oba igralca otrpneta. V tem trenutku na prizorišče vstopi eden od ostalih udeležencev in prevzame vlogo enega od igralcev, izločeni igralec pa prevzame vlogo opazovalca. Nov par začne z igro, ko režiser znova zaploska. Pobudo za nadaljevanje igre vedno prevzame nov igralec, medtem ko se tisti, ki je vlogo že odigral, le odzove na začetno igro novega igralca. Kadar novi igralec situacijo, v kateri sta otrpnila prejšnja igralca, razume na svoj način (npr. napihovanje zračnice na kolesu namesto žaganje drevesa), se igra odvije v povsem drugo smer. Po tem, ko se izmenjajo vsi udeleženci, v mislih obnovimo vse odigrane prizore.

Sprejemanje motenj iz skupine

Motnje lahko izhajajo iz pogovora z obiskovalci, ki so (ali poskušajo biti) boljši poznavalci kot interpretator ali ki izražajo nestrinjanje. Kot je bilo že obrazloženo, obiskovalce praviloma spodbujamo k sodelovanju, vendar vodenje postane težavno, če določeni obiskovalec nasprotuje tako rekoč vsemu, kar rečemo. Temu obiskovalcu omogočimo aktivno sodelovanje in ga sprejmemo kot partnerja, ne da bi pri tem izgubili vlogo vodnika. Kadar to ne zaleže, lahko vprašamo skupino, ali želi globljo razpravo ali nadaljevati z vodenjem.

Tema upravljanja konfliktov ni del tega tečaja, vendar so izobraževanja na tem področju na voljo v nekaterih državah, npr. na ljudskih univerzah, in se jih je prav zagotovo vredno udeležiti.

Prepoznavanje ovir

Beseda interpretacija v najosnovnejšem pomenu pomeni prevajanje jezika pojava oz. objekta (sporočevalca) v jezik poslušalca (sprejemnika). Na to dejavnost lahko vplivajo številni dejavniki:

- ⇒ Notranje ovire:
negativna naravnost, pomanjkanje informacij, intelektualne ovire
- ⇒ Zunanje ovire:
neustreznost ali pomanjkanje pripomočkov
- ⇒ Komunikacijske ovire:
jezikovne ovire, nesporazumi

Ideja o prostem dostopu med obiskovalci, pojavi oz. objekti in interpretatorji ter o premagovanju ovir tako ni vezana izključno na osebe z različnimi motnjami. Težave zaradi omejene dostopnosti si namreč delijo tako gibalno ovirani kot tudi tisti, ki pred sabo potiskajo otroške vozičke. V Srednji Evropi je okoli 40 % vseh obiskovalcev na različnih območij dediščine tako ali drugače telesno prizadetih (npr. vid, sluh, gibanje). S staranjem prebivalstva pa ta številka še narašča. Starejši imajo pri vodenjih na podežlju velikokrat težave, saj v bližini pogosto ni urejenih sedišč ali stranišč. Priseljenci se lahko soočajo z jezikovnimi ovirami in kulturnimi neskladji. Čeprav veliko ljudi trpi zaradi motenj vida in še več zaradi motenj sluha, so njihove težave pogosto spregledane.

Vaja: Soočanje z nenavadnimi čutnimi doživetji

Udeležence razdelimo v dve skupini. Obe skupini pripravita interpretativni nastop za isti objekt. V prvem primeru imajo udeleženci zavezane oči, v drugem imajo zamaške v ušesih. Ena skupina prevzame vlogo obiskovalcev, druga pa vodenje. Nato se skupini zamenjata. Vaja je bolj učinkovita, če udeleženci objekta ne poznajo. Najbolj učinkovite pa je v primeru, če so v skupini dejansko udeleženci z različnimi motnjami. Pri tem lahko pomagajo društva za osebe s posebnimi potrebami, ki pogosto rada sodelujejo.

Zagotavljanje dostopnosti

Dostopnost pomeni zagotavljanje pogojev, ki omogočajo samostojno in varno delovanje in dostop vsakega posameznika (razen potiskanja invalidskega vozička ali spremljanja slepe osebe).

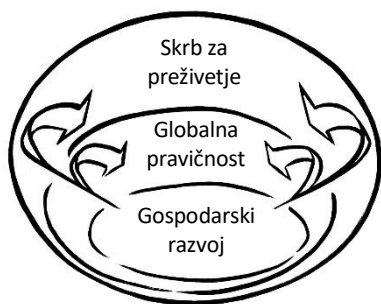
Interpretativni sprehod „za vsakogar“ mora biti načrtovan tako, da zagotavlja ustrezen čas in prostor za počitek. Poleg tega naj bo pot zasnovana brez fizičnih ovir, vendar ne kot ločena pot. Enako velja pri načrtovanju vodenja za obiskovalce z motnjami sluha (npr. bolj jasno in počasno govorjenje) ali motnjami vida (npr. upoštevanje razdalj in kontrastov). Dostopnost lahko izboljšamo z natančnejšimi opisi, pridobivanjem povratne informacije in izvajanjem aktivnosti, ki spodbujajo uporabo vsaj dveh čutil (npr. opazovanje in tipanje artefakta).

Cilj vsakega interpretatorja naj bo zagotavljanje redne interakcije z obiskovalci s posebnimi potrebami in tako enakovrednega odnosa do vseh obiskovalcev.

Širjenje obzorij

Največji izziv v tem novem stoletju je sprejeti idejo, ki se zdi abstraktna – trajnostni razvoj – in jo spremeniti v realnost za dobrobit vseh ljudi na svetu.

Kofi Annan

Razumevanje trajnosti

Vse od Svetovnega vrha o Zemlji v Riu de Janeiru leta 1992 se koncept trajnosti uveljavlja kot globalni pristop. Trajnostni razvoj, še posebej v industrializiranih deželah, pomeni delovanje znotraj meja, ki jih postavlja naravno okolje. Ta pristop je ključnega pomena za omogočanje dostojnega življenja prihodnjim generacijam. Trajnostni razvoj pa pomeni tudi ukrepanje za zagotavljanje globalne pravičnosti v korist naše generacije – npr. preprečevanje izkoriščanja delovne sile v drugih delih sveta. Izobraževanje za trajnostni razvoj je predpogoj za uspešno tranzicijo družbe, ki spoštuje oba zgoraj navedena ključna cilja. Kot skrbniki dediščine, bi k tem ciljem morali prispevati tudi mi.

Prepoznavanje vzorcev netrajnostnega razvoja

Eden od načinov vključevanja načel trajnostnega razvoja v interpretativni sprehod je – poleg pozitivnih primerov – opredelitev pojavov in objektov, ki predstavljajo splošno veljavne in dobro prepoznavne vzorce netrajnostnega razvoja. Nemški svetovni odbor za globalne spremembe (WBGU) je opredelil 16 takšnih vzorcev.

Trije primeri vzorcev netrajnostnega razvoja

Sindrom prekomernega izkoriščanja

Prekomerno izkoriščanje naravnih ekosistemov.

- ⇒ Primer iz Južne Amerike: krčenje gozdov amazonskega deževnega gozda
- ⇒ Primer iz Evrope: intenzivni ribolov v Sredozemskem morju

Sindrom Katange

Pokrajina je izčrpana zaradi velikih odprtih kopov rude.

- ⇒ Primer iz Afrike: pridobivanje bakra, kobalta in urana v Kongu
- ⇒ Primer iz Evrope: pridobivanje lignita v Brandenburg (Nemčija)

Sindrom množičnega turizma

Pokrajina je uničena zaradi pritočnin dejavnosti.

- ⇒ Primer iz Južne Amerike: naselitev neavtohtonih in invazivnih vrst na Galapagosu
- ⇒ Primer iz Evrope: ogrožena dediščina v Nessebaru in na polotoku Mont Saint Michel

Vzorci trajnosti vedno povezujejo naravo in kulturo kot tudi ekološki, socialni in ekonomski vidik. Medsebojno prepletene koncepte si lažje zapomnimo s pomočjo slik, zgodb in prispodob. Močan učinek imajo npr. fotografije nasedlih ladij v puščavi, ki je bila do leta 1960 del Aralskega jezera, enega od štirih največjih jezer na svetu (sindrom Aralskega jezera). Močan učinek imajo tudi podobe številnih okostij okoli izsušenih vodnjakov na območju Sahela, kjer se je spodbujala vzreja velikih čred živine in posledično kopanje globokih vodnjakov za napajanje, kar je skupaj s prepašenostjo povzročilo dezertifikacijo obširnih območij in zmanjšanje količine podtalnice (sindrom Sahela).

Če želimo obiskovalce spodbuditi, da se ukvarjajo s to tematiko in širijo obzorja iz lokalnih na globalne razsežnosti, moramo te vzorce dobro povezati z izbranimi pojavi oz. objekti na kraju samem.

 Nemški svetovni odbor za globalne spremembe (WBGU)

World in Transition:

The Research Challenge

(Svet v tranziciji: Raziskovalni izziv)

Berlin (1996)

Prost dostop na:

www.wbgu.de

Prepoznavanje ključnih pojavov in objektov trajnosti

Za vključevanje koncepta trajnosti v interpretativni sprehod moramo na načrtovani poti najti vsaj en pojav ali objekt, ki združuje vse različne vidike trajnosti.

Poudarjajmo pomen trajnosti

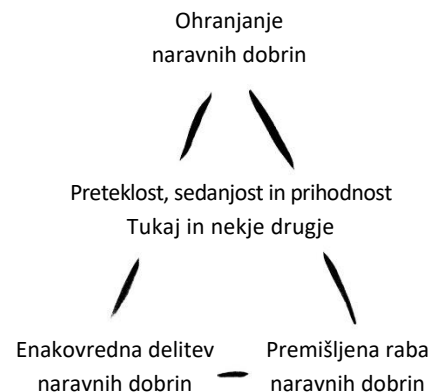
Vaja: Prepoznavanje ključnih pojavov in objektov trajnosti

1. Kakšna je pomembnost pojava kot ključnega pojava trajnosti?

V kakšni meri se nanaša na:

	0	+	++	+++
ohranjanje naravnih dobrin?				
enakovredno delitev naravnih dobrin?				
premišljeno rabo naravnih dobrin?				
delovanje v prihodnosti?				
razmere v drugih državah?				

2. Ali pojav oz. objekt razkriva presenetljive vpogled v skrite povezave?
3. Ali lahko pojav oz. objekt podkrepimo s splošnimi vrednotami in nepozabnimi slikami?
4. Ali lahko zaznamo pozicijski stavek, ki kompleksnost te slike vtisne v spomin?
5. Ali ima sporočilo pozicijskega stavka globlji pomen v svetu vsakega posameznika?
6. Ali je sporočilo pozicijskega stavka zanimivo, tudi če se navezuje na drugo celino?
7. Ali pozicijski stavek obiskovalce spodbudi k premisleku glede svojega lastnega ravnanja?

Primeri ključnih pojavov in objektov za zagotavljanje trajnosti (gl. str. 29)

Trajnost: Srednjeveška kašča sredi vasi

Kašča predstavlja pomen skladiščenja in delitve osnovnih živil ter shranjevanje semen za naslednjo setev, kar lahko v mnogih državah zasledimo še danes.

Pozicijski stavek: Kašča že stoletja predstavlja simbol trajnosti.

Netrajnost: Zgodovinska oglarska kopa sredi gozda

Oglarji, ki so delali v groznih razmerah, so pogosto izčrpali gozdno lesno maso, medtem ko je zaslužek od prodaje oglja ostajal v oddaljenih deželah. Veliko ljudi v Afriki in Aziji še danes dela v podobnih razmerah.

Pozicijski stavek: Tukaj so ljudje trpeli na račun zaslužka na oddaljenih trgih.

Obstaja tudi izobraževanje za trajnostni razvoj

Izobraževanje za trajnostni razvoj v veliki meri temelji na vrednotah, zato način obravnavanja obiskovalcev in pojavov ali objektov igra pomembno vlogo. Interpretacija dediščine podpira takšen način izobraževanja, ki je usmerjen k vrednotam. Naslednji vidiki interpretacije so že bili pojasnjeni v tem priročniku:

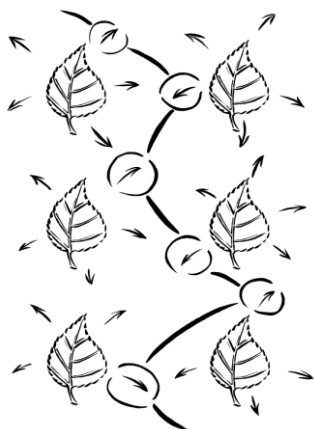
- ⇒ Spremljanje obiskovalcev namesto poučevanja (str. 9)
- ⇒ Odkrivanje sveta obiskovalcev (str. 13)
- ⇒ Vključevanje celovite osebnosti (str. 13)
- ⇒ Dodajanje pomena pojavu oz. objektu z vidika obiskovalca (str. 14)
- ⇒ Oblikovanje univerzalnih konceptov (str. 14)
- ⇒ Obravnavanje zapletov kot priložnosti (str. 18)
- ⇒ Sprejemanje motenj iz skupine (str. 18)
- ⇒ Spodbujanje obiskovalcev k lastnemu raziskovanju in iskanju informacij (str. 19).

Trajnost je pomemben vidik interpretacije. Vendar ne pozabimo, da je najboljša interpretacija predvsem tudi prijetna in zabavna.

Povezovanje pojavov ali objektov

... povezuje jih rdeča nit,
ki je ni mogoče razplesti,
dokler ne razvežemo celote.

Johann Wolfgang von Goethe

Interpretativni nastop

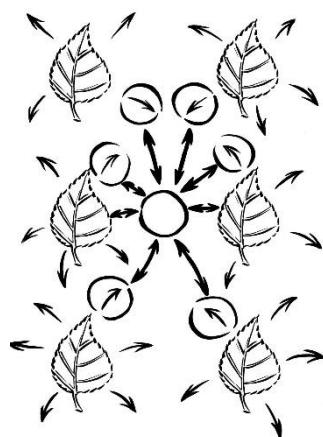
- ⇒ Dogaja na enem mestu.
- ⇒ Obravnava samo en pojav ali objekt
- ⇒ Uporablja le en pozicijski stavek

Interpretativni sprehod

- ⇒ Povezuje več pojavov ali objektov
- ⇒ Ima en osnovni pozicijski stavek in več specifičnih pozicijskih stavkov, ki so vezani na posamezne pojave oz. objekte
- ⇒ Sledi tematski liniji

Interpretativni nastopi po želji obiskovalca

- ⇒ Obravnava več pojavov/pozicijskih stavkov
- ⇒ Prepušča izbiro obiskovalcem
- ⇒ Razvija se na podlagi osnovnega pozicijskega stavka in tematskega kroga

Predstavitev osnovnega pozicijskega stavka

Do sem smo se v priročniku posvečali predvsem interpretativnemu nastopu: povezovanju enega samega pojava ali objekta in njegovega pozicijskega stavka s svetom obiskovalca. Načrtovanje interpretativnega sprehoda pomeni povezovalje več pojavov ali objektov in zahteva en osnovni pozicijski stavek. Medtem ko se pozicijski stavek vedno navezuje na določen pojav oz. objekt, ki ga je mogoče doživeti na določenem območju, je osnovni pozicijski stavek bolj splošen. Osnovni pozicijski stavek na temo poplav bi lahko bil npr.: po dolgem počitku je življenje na poplavni ravnici ponovno oživel – če lahko sporočilo pozicijskega stavka zares doživimo na podlagi pojavov na kraju samem.

Ustvarjanje tematske linije

Tematska linija je linearna struktura, pri kateri so pozicijski stavki posameznih pojavov oz. objektov nanizani v določenem zaporedju, ki sledi osnovnemu pozicijskemu stavku:

Osnovna tema: Podoba te doline je stoletja oblikovalo gojenje češenj.

1. Avenija češnjevih dreves je v preteklosti predstavljala glavno veno vasi.
2. Sadovnjak je ustvaril svojstveno mikroklimo.
3. Žlahtnost sadežev je pogojena s podlago divjaka.
4. Pod temi češnjami čebele začenjajo nove proizvodne linije.
5. Skladišče sadja zagotavlja vse, kar je potrebno za uspešno prezimovanje pridelka.
6. To češnjo je pozabil čas.

Vsi pozicijski stavki podčrtanih objektov oz. pojavov so podkrepljeni z dejstvi, ki jih podpirajo različna sredstva, metode ali odprta vprašanja. Primer pristopa k 6. pozicijskemu stavku najdete na strani 29. Vzdlž tematske linije se soodvisno razvijajo posamezni pozicijski stavki, njihovi glavni poudarki pa ustvarjajo dramaturško napetost. Ker se narava vedno ne obnaša po naših pričakovanjih, je to običajno lažje pri kulturnih znamenitostih. V naravnem okolju moramo kak naravni pojav včasih tudi izpustiti, kadar bi ta lahko prekinil tematsko linijo.

Ustvarjanje tematskega kroga

Eden od načinov, kako prekiniti linearno strukturo osnovnega pozicijskega stavka, je usmerjanje obiskovalcev na omejeno območje z več pojavi ali objekti, ki podpirajo osnovni pozicijski stavek. V tem primeru govorimo o tematskem krogu. V sklopu tematskega kroga ni predvidenega zaporedja obiskovanja. To zaporedje oblikujemo na podlagi pogovora z obiskovalci na kraju samem. Na takšno razpršeno obliko interpretacije se interpretator pripravi tako, da se seznani z vsemi pojavi in objekti tistega območja in pripravi ustrezne pozicijske stavke. Interpretiranje pojavov oz. objektov v okviru tematskega kroga imenujemo tudi skupek interpretativnih nastopov po želji obiskovalca. Interpretacija, kjer nastope usmerjajo obiskovalci, velja za visoko obliko umetnosti interpretacije. Znanja in veščin takšnega načina interpretacije ni mogoče podati v sklopu enega tečaja, saj temelji predvsem na znanju in izkušnjah interpretatorja. Uporabljamo jo na izjemnih območjih dediščine, ki jih redno obiskujejo različne ciljne skupine. Manj je primerna v okviru stalnih interpretativnih sprehodov. Izogiba se linearnim strukturam vodenja, ki so tudi manj privlačne za obiskovalce. Prednost daje svobodnejšim pristopom interpretativnih nastopov po želji obiskovalca. Kljub temu vodnike interpretatorje na usposabljanju najprej vodimo skozi linearne in strukturirane postopke, saj bodo tako lažje osvojili vsa orodja osebne interpretacije.

Priprava scenarija v obliki tematskih kartic

Dobro pripravo ali preoblikovanje interpretativnega sprehoda lahko zagotovimo s t. i. tematskimi karticami, ki jih pripravimo za vsak posamezni pojav in objekt. Kartica za pozicijski stavek 6 (str. 22) bi na primer lahko izgledala tako:

Ogroženo sadno drevo	
Tema:	Sprememba rabe tal
Dejstvo 1:	Nekoč se je sadovnjak raztezal daleč po pobočju navzgor. ⇒ Spoštovanje do dela drugih ⇒ Opis, stara fotografija ⇒ Kje se sadovnjak konča? Kako težavno je bilo pridelovanje sadja? ⇒ Didaktična postavitve, uporaba fotografij
Dejstvo 2:	Javor izpodriva češnje. ⇒ Obžalovanje za češnjo, občudovanje narave ⇒ Menjava zornega kota, analiza ⇒ Po čem se drevesa razlikujejo med seboj? ⇒ Postavitve individualnih nalog
Dejstvo 3:	Sadje, ki je tukaj obrodilo, je bilo tudi porabljeno tukaj. ⇒ Razumevanje konteksta ⇒ Pripoved (otroški spomini) ⇒ Od kod prihaja naše sadje? Kaj so prednosti in slabosti? ⇒ Konferenčna postavitve
To češnje je pozabil čas.	

V osrednjem delu tematske kartice za vsakim posameznim dejstvom navedemo možne pomene, metode, sredstva, pripomočke, vprašanja in postavitve. Na prvi kartici navedemo pojav oz. objekt, na zadnji kartici pa pozicijski stavek.

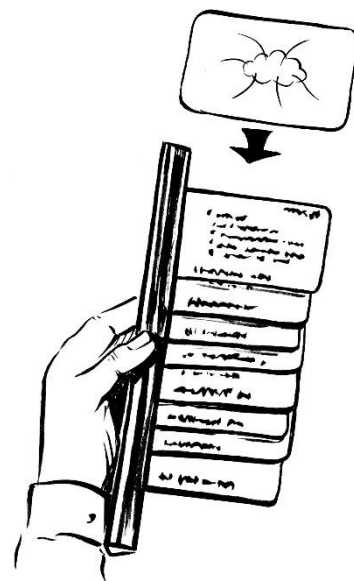
Vmes nanizamo še ostale kartice, ki smo jih zbrali za naš interpretativni sprehod in jih spnemo, kot prikazuje slika desno. Tako ostane viden le pozicijski stavek na dnu posamezne kartice, ki nam omogoča, da sledimo tematski liniji.

Pomnjenje aktivnosti pri posameznih pojavih in objektih

Interpretator med interpretacijo ne gleda v zapiske scenarija. Kot že omenjeno, med samim interpretativnim nastopom nikoli ne sledimo vnaprej pripravljenemu vrstnemu redu aktivnosti. Kako si torej zapomniti vse te različne elemente?

Večina ljudi si veliko lažje zapomni slike in barve kot besede in številke. Zato si pri pomnjenju pomagamo s t. i. miselnimi vzorci (gl. spodaj). Pomanjšani miselni vzorec lahko služi kot naslovnica našega scenarija.

Načrtovanje in pomnjenje zaporedij

Vaja: Izdelava miselnega vzorca

V oblaček na sredino plakata zapišemo osnovni pozicijski stavek. Okoli oblačka poljubno dodamo posamezne pozicijske stavke. V pisanih barvah narišemo vse ostale elemente miselnega vzorca: pojave in objekte, pripomočke, metode in sredstva, ki jih bomo uporabili pri interpretaciji (npr. vonjanje zelišč, uporaba pripomočka, lik iz legende, ki bi jo radi pripovedovali). Nekaj dni pred izvedbo interpretativnega sprehoda plakat namestimo na mesto, kjer ga lahko večkrat v miru pogledamo. Tako si podobe in povezave med njimi veliko lažje priključimo v spomin med samim vodenjem. Pri tem nismo omejeni na določen vrstni red, kar nam daje več možnosti za pogovor z obiskovalci.

Ocenjevanje interpretativnega sprehoda

Spodbujanje kolegov k podajanju kritike

Za izboljšanje metodologije interpretativnega sprehoda priporočamo izvajanje kolegialnega coachinga, vključno s končnimi ocenjevalnimi pogovori (tudi kadar ne gre za uradno usposabljanje vodnikov). Interpretativna kritika, pri kateri spremljamo del drug drugega, je pozitivna za obe strani, saj interpretator in ocenjevalec pridobivata znanje tako med postopkom interpretacije kot ocenjevanja. Ocenjevalci so med vodenjem „ušesa“ interpretatorja, ki poslušajo komentarje obiskovalcev. Vodnik interpretator in ocenjevalec morata dobro poznati kriterije ocenjevanja (gl. str. 30), v nasprotnem primeru postopek ocenjevanja ni uspešen.

Napovedano spremljanje interpretativnega vodenja

Tudi v primeru, ko ocenjevalec ocenjuje le del interpretativnega sprehoda (en interpretativni nastop), je smiselno, da spremlja celoten proces. Prvi razlog za to je boljše razumevanje konteksta, drugi pa dejstvo, da prisotnost ocenjevalca obiskovalce najbolj zmoti na začetku vodenja. Začetni del sprehoda zato tudi ni najbolj reprezentativen del za ocenjevanje. Kadar se ocenjevalec pridruži interpretativnemu sprehodu, obiskovalce o tem seznani že na začetku sprehoda, saj bo brez zapiskov težko podal strokovno oceno. Ocenjevalec se mora vesti kot eden od obiskovalcev. Interpretator in ocenjevalec se med vodenjem ne smeta pogovarjati.

Premišljena uporaba kamere

Kamera je pri usposabljanju vodnikov lahko v veliko pomoč, četudi ocenjevanje na podlagi posnetka zahteva precej časa. Pri ocenjevanju interpretativnega sprehoda z dejanskimi obiskovalci kamere načeloma ne uporabljamo, saj jo mnogi obiskovalci le stežka odmislijo. Tudi visoko zmogljivi diktafoni lahko pomagajo pri beleženju pripomb za posamezni nastop. Z njegovo uporabo si posamezne prizore pozneje lažje prikličemo v spomin. Obiskovalci morajo v vsakem primeru vnaprej soglašati s snemanjem.

Beleženje rezultatov ocenjevanja

Po opravljenem interpretativnem sprehodu poskušamo pri ocenjevalnem pogovoru doseči dogovor o eni izboljšavi, ki jo mora interpretator doseči pri naslednjem interpretativnem sprehodu. Ta dogovor se zaradi verodostojnosti napiše na hrbtno stran ocenjevalnega obrazca, ki ga obdrži interpretator. V primeru, da ocenjevalec in interpretator dogovora ne skleneta, ocenjevalni pogovor ostane taje. Najprej vodnika vprašamo o njegovem osebnem vtisu. Povratne informacije podajamo v prvi osebi (izogibamo se neposrednemu naslavljanju v drugi osebi „govoril si ...“). Začnemo z opisom pozitivnih opažanj. Kritika naj bo vedno spoštljiva in konstruktivna, tako da interpretatorja spodbuja k izboljšanju njegovih spretnosti. Ker je interpretacija neke vrste umetnost, so pogledi nanjo pogosto različni.

Faze kritike interpretativnega vodenja

1. Kako bi ocenili svojo interpretacijo?
Kaj je bilo po vašem mnenju posebej pozitivno?
Kje vidite priložnosti za izboljšave?
2. Menim, da ste dobro izvedli ...
Možnost izboljšave vidim na področju ...
3. Kateri je vaš cilj pri naslednjem interpretativnem sprehodu?

Priročnik se osredotoča na metodologijo interpretativnega vodenja. Praktični preizkus tega usposabljanja ali modula je omejen na en interpretativni nastop. Pri usposabljanju pa so pomembne tudi okoliščine, ki se jih bomo na kratko dotaknili v tem poglavju.

Obseg in trajanje se načrtujeta tako, da interpretativni sprehod ne postane vodeni pohod. Ta težava se običajno ne pojavlja v muzejih, ampak predvsem pri vodenju na prostem. Interpretativni sprehodi na prostem naj bodo omejeni na največ dve uri, razdalja med posameznimi pojavi ali objekti pa naj ne presega 10 minut. Le tako bomo obdržali pozornost obiskovalcev med vodenjem. Pri večjih skupinah moramo obiskovalce večkrat zbrati na enem mestu in preveriti njihovo prisotnost.

Velikost skupine pri osebni interpretaciji naj ne presega 15 obiskovalcev (odvisno od kapacitet), saj pri večjih skupinah ni mogoče vzpostaviti osebnega stika in komunikacije med obiskovalci in interpretatorjem. Večja kot je skupina, manj je možnosti za aktivno sodelovanje.

Najava interpretativnega sprehoda (mediji, zloženke ...) naj vsebuje privlačen naslov ali slogan in zanimiv kratek opis z osnovnimi podatki o območju. Navedeni morajo biti tudi zbirno mesto, datum in čas začetka vodenja ter datum in čas zaključka vodenja. Pri interpretativnih sprehodih v naravi je zbirno mesto običajno parkirišče blizu postajališča javnega prometa. Tako datum in čas lahko prilagodimo tudi voznemu redu javnega prometa ter dodamo podatke glede težavnosti in potrebne opreme. Če sprehod izvaja vedno ista oseba, dodamo tudi njeno ime in kontaktne podatke.

Pred začetkom mora biti interpretator dobro viden. To je še posebej pomembno tam, kjer so večje množice obiskovalcev, kot npr. v nekaterih muzejih in večjih mestih. Tako se bodo obiskovalci lahko počasi privadili na dogajanje in se počutili varneje. V ta namen podamo tudi kratek pregled vodenja in se dogovorimo o mestu srečanja (ali mestu zaključka), ki ga lahko obiskovalci zlahka najdejo, če kateri izgubi skupino. Poleg tega interpretator s seboj nosi opremo za nujne primere (predvsem na interpretativnih sprehodih na prostem) in tudi prenosni telefon.

Na začetku preverimo prisotnost obiskovalcev in ali imajo s seboj vso potrebno opremo (zlasti ko hodimo po zahtevnem terenu). Po potrebi postavimo določena pravila, npr. česa se lahko dotikamo in česa ne. Tako spoznamo tudi, kakšna so pričakovanja obiskovalcev, na kar se lahko navežemo v nadaljevanju vodenja.

Med interpretativnim sprehodom se tempo prilagaja najpočasnejšim članom skupine. Pri vodenju se držimo časovnega okvirja, posamezni interpretativni nastopi tako naj ne presegajo 10 minut, razen če smo se o tem prej uskladili s skupino.

Konec interpretativnega sprehoda naj predstavlja posebno doživetje z jasnim zaključkom, ki sledi osnovnemu pozicijskemu stavku. Zaključek naj poteka na mirnem mestu, kjer se obiskovalci lahko osredotočijo na vodnika, preden se skupina razide.

Nadaljnji koraki

Program usposabljanja za vodnike interpretatorje prispeva h krepitvi vezi med splošno javnostjo in območjem dediščine ali zbirko objektov dediščine (vključno z živalskimi vrtovi in muzeji). Vendar pa 40-urno usposabljanje ali modul ne omogočata celostne izkušnje, saj se zaradi časovnih omejitev lahko nekaterih tem le dotaknemo. Zato priporočamo različna dodatna usposabljanja na to temo, ki so na voljo v posameznih državah. V naslednjem poglavju podajamo nekaj predlogov za nadaljnje usposabljanje.

Interpretacija

- ⇒ Interpretativni nastopi po želji obiskovalca
- ⇒ Uprizoritvene oblike interpretacije
- ⇒ Spremljanje in ocenjevanje vodenja

Komunikacija

- ⇒ Retorika in komunikacijske spretnosti
- ⇒ Upravljanje konfliktov
- ⇒ Improvizirana igra

Ciljne skupine

- ⇒ Otroci
- ⇒ Mladi
- ⇒ Lokalno prebivalstvo
- ⇒ Osebe s posebnimi potrebami

Glede na področje dela, lahko v posamezni državi opredelimo tudi druge ciljne skupine. Posebno pozornost namenjamo tudi ciljem izobraževanja za trajnostni razvoj. Ustrezna usposabljanja so na voljo na ljudskih univerzah in v nevladnih organizacijah. Poiskati morate predvsem usposabljanja, ki bodo krepila štiri osnovne kvalitete, omenjene na začetku tega priročnika.

Veliko spretnosti, ki jih vodnik interpretator uporablja pri svojem delu, se lahko naučimo, vendar je velik del uspeha odvisen od naše odprtosti do obiskovalcev in poznavanja same dediščine, ki jo zastopamo. Spoznavanje dediščine pa ne pomeni le poznavanje dejstev, temveč zlasti nenehno doživljanje nekega prostora. Tako se tudi v domači dnevni sobi ne počutimo domače zaradi dobrega poznavanja materialov, ki sestavljajo pohištvo. „Dom“ namreč ni pojem, ki bi ga lahko opisali izključno z dejstvi. Da se na nekem območju dediščine počutimo kot doma, ga moramo tako tudi živeti. Zato je z vidika interpretativnega vodenja vaja glavni ključ do uspeha.

V zadnjih desetletjih je bil koncept interpretacije dediščine že večkrat dokazan in potrjen. Vendar zagotovila za uspeh ni niti v najbolj zanimivih mestih, naravnih parkih ali kulturnih pokrajinah Evrope. Podobno kot npr. pri ribolovu, lovu ali nabiranju gob je nepredvidljivost tista ključna sestavina privlačnosti.

Na koncu dobimo rezultat vseh malih uspehov in neuspehov, ki skupaj tvorijo tisto, kar imenujemo doživetje. In to je tisto, kar nas bogati.

Priprava in izboljšanje interpretativnega nastopa

Na naslednjih straneh lahko najdete obrazce za izvedbo desetminutnega interpretativnega nastopa:

- ⇒ Delovni list
- ⇒ Vzročni delovni list
- ⇒ Ocenjevalni obrazec

Pri izpolnjevanju delovnega lista lahko sledite spodaj naštetim korakom; v oklepaju pa je navedena stran priročnika, na kateri najdete podrobnejšo razlago podčrtanega pojma:

1. Poiščite privlačen pojavi ali objekt (str. 10 in 11) na določeno temo (str. 22).
2. K pojavi oz. objektu dodajte ustrezen pozicijski stavek (str. 14 in 15).
3. Izberite tri dejstva (str. 14), ki so povezana s pojavom oz. objektom, podpirajo pozicijski stavek in imajo določen pomen za obiskovalce (str. 14).
4. Premislite, kateri koraki k razkritju pomena (str. 10 do 12) bi obiskovalcem lahko približali dana dejstva.
5. Pripravite nabor odprtih vprašanj (str. 13) in pripomočkov (str. 14 in 15), s katerimi bi obiskovalce spodbudili k aktivnemu sodelovanju (str. 17).
6. Razmislite o ustreznih postavitev (str. 16) in o tem, kje pojavi oz. objekti ponujajo razburljiva razkritja (str. 13).

Če je interpretativni nastop del vodenega ogleda, lahko kot osnovo za ocenjevanje uporabite priloženi ocenjevalni obrazec, ki ga dopolnujete s kolegalnim coachingom. Več o tem najdete na strani 24.

Izpit temelji na ocenjevalnem obrazcu. Izpolnjevanje delovnega lista vam lahko zelo koristi pri raziskovanju različnih pojavov, objektov in iskanju idej. Ključna aktivnost mora še vedno ostati komunikacija z obiskovalci, saj zapisana dejstva brez jasnega pozicijskega stavka nimajo pomena. In če je pozicijski stavek jasen, nam ni treba uporabiti vseh idej in pripomočkov.

Interpretatorji so delovni list ocenili kot dober pripomoček za vajo. Toda naj vas delovni list ne omejuje. Vaš interpretativni nastop je umetnina. Preveč sredstev, metod in pripomočkov jo lahko tudi pokvari.

Delovni list za interpretativni nastop

Zaporedje dejstev ni fiksno določeno; ni potrebno uporabiti vseh možnih sredstev, metod in pripomočkov za razkritje pomenov in vseh različnih tipov odprtih vprašanj. Vendar je pomembno, da pozicijski stavek ostaja v ospredju.

Pojav ali objekt	Tema	Pozicijski stavek (zaključen stavek, ki vsebuje splošne resnice)

Pozicijski stavek je svetilnik, proti kateremu smo namenjeni. Dejstva podpirajo pozicijski stavek in jih lahko doživimo na kraju samem.

1. dejstvo (izrazite v enem stavku)	Pomen (vzbujaja ...)	Sredstva in metode	Odprta vprašanja	Postavitve / pripomočki

2. dejstvo (izrazite v enem stavku)	Pomen (vzbujaja ...)	Sredstva in metode	Odprta vprašanja	Postavitve / pripomočki

3. dejstvo (izrazite v enem stavku)	Pomen (vzbujaja ...)	Sredstva in metode	Odprta vprašanja	Postavitve / pripomočki

Objekt na tem vzorčnem delovnem listu predstavlja stara češnja, ki jo izpodriva visok gorski javor, kar je posledica opuščanja rabe v sadovnjaku in postopnega zaraščanja z gozdom.

Vzorčni delovni list za interpretativni nastop

Pojav ali objekt	Tema	Pozicijski stavek (zaključen stavek, ki vsebuje splošne resnice)
Ogroženo sadno drevo	Sprememba rabe tal	To češnja je pozabil čas. (splošne resnice: sprememba, osamljenost)

Pozicijski stavek je svetilnik, proti kateremu smo namenjeni. Dejstva podpirajo pozicijski stavek in jih lahko doživimo na kraju samem.

1. dejstvo (izrazite v enem stavku)	Pomen (vzbujaja ...)	Sredstva in metode	Odprta vprašanja	Postavitev / pripomočki
Nekoč se je sadovnjak raztezal daleč po pobočju navzgor.	Spoštovanje do dela drugih	Opis, stara fotografija	Kje se sadovnjak konča? Kako težavno je bilo pridelovanje sadja?	Didaktična postavitev, uporaba fotografij

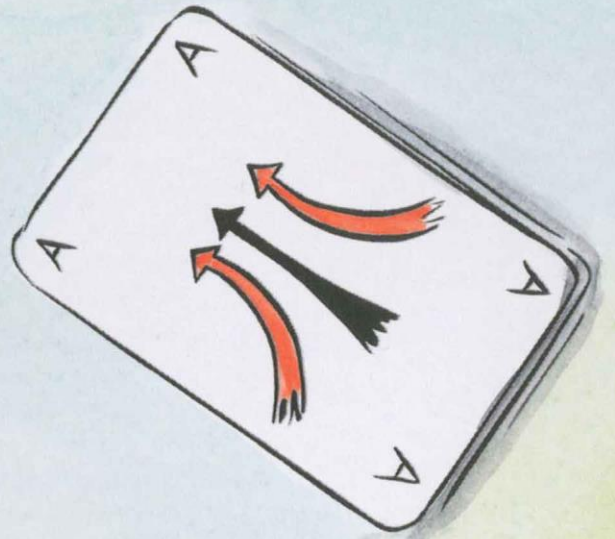
2. dejstvo (izrazite v enem stavku)	Pomen (vzbujaja ...)	Sredstva in metode	Odprta vprašanja	Postavitev / pripomočki
Javor izpodriva češnja.	Obžalovanje za češnjo, občudovanje narave	Menjava zornega kota, analiza	Po čem se drevesa razlikujejo med seboj?	Postavitev individualnih nalog

3. dejstvo (izrazite v enem stavku)	Pomen (vzbujaja ...)	Sredstva in metode	Odprta vprašanja	Postavitev / pripomočki
Sadje, ki je tukaj obrodilo, je bilo tudi porabljeno tukaj.	Razumevanje konteksta	Pripoved (otroški spomini)	Od kod prihaja naše sadje? Kaj so prednosti in slabosti?	Konferenčna postavitev

Ocenjevalni obrazec za interpretativni nastop

Priloženi ocenjevalni obrazec služi za pomoč pri kolegialnem coachingu. Namenjen ni zgolj označevanju. Ocenjevanje naj bo transparentno, pripombe pa premišljene in jasne.

1. Nastop interpretatorja	0	+	++	+++	Opombe
Ali je interpretator kazal navdušenje?					
Ali so bile interpretatorjeve izjave in pripombe razumljive?					
Ali je bil interpretator verodostojen, podane informacije pa pravilne?					
Ali je interpretator svoja sporočila podajal na prepričljiv način?					
Ali je bila interpretatorjeva verbalna in neverbalna komunikacija ves čas ustrezna?					
2. Vrednotenje pojava ali objekta	0	+	++	+++	Opombe
Ali je bil interpretativni govor v splošnem osredotočen na pojav oz. objekt?					
Ali so bile poudarjene edinstvene značilnosti pojava oz. objekta?					
Ali so bila potrjena vsa dejstva na kraju samem?					
Ali je bila postavitev skupine glede na pojav ustrezna?					
Ali je prišlo do kakšnega zanimivega odkritja?					
3. Vključevanje obiskovalcev	0	+	++	+++	Opombe
Ali so bili obiskovalci ves čas osredotočeni na dogajanje?					
Ali je interpretativni govor vključeval neposredne izkušnje s pojavom oz. objektom?					
Ali je interpretator spodbujal aktivno sodelovanje obiskovalcev, npr. z odprtimi vprašanji?					
Ali je interpretator vključeval osebne izkušnje obiskovalcev iz vsakdanjega življenja?					
Ali je interpretator upošteval sprotno odzivanje in znanja ter pobude skupine?					
4. Sledenje sporočilu pozicijskega stavka	0	+	++	+++	Opombe
Ali je bil pozicijski stavek jasno izražen? Poskusite ga ubesediti.					
Ali je pozicijski stavek zadel bistvo?					
Ali so bili pri tem pomeni in dejstva enakovredno upoštevana?					
Ali so bili uporabljeni različni koraki (sredstva, metode) za razkritje pomena?					
Ali je nastop pripomogel k dvigu ozaveščenosti obiskovalcev o pomenu ohranjanja dediščine?					

Vodniki opravljajo svoje delo na različnih območjih naravne in kulturne dediščine: na zavarovanih območjih, na zgodovinskih najdiščih, v muzejih ter v živalskih in botaničnih vrtovih. Prizadevajo si za širjenje zavesti o pomenu naše dediščine ter iščejo boljše načine za upravljanje naše prihodnosti.

Vsebina tega priročnika temelji na izkušnjah vodikov iz različnih držav. Priročnik vsebuje gradivo za pripravo na izpite za pridobitev naziva certificirani vodnik interpretator. 40-urno usposabljanje je mogoče v obliki samostojnega tečaja ali pa v obliki modula v sklopu daljšega seminarja. V okviru projekta HeriQ trenutno spremljamo usposabljanje v različnih državah po vsej Evropi. Ker si prizadevamo za interpretacijo evropske dediščine na visoki ravni, želimo zaposlene na območjih naravne in kulturne dediščine spodbuditi, da preizkusijo ta priročnik in podajo svoje predloge za njegovo izboljšavo.

